

**ANALÝZA TRESTNĚPRÁVNÍHO INSTITU ZVLÁŠTNÍ
ÚČINNÉ LÍTOSTI V KORUPČNÍCH KAUZÁCH A JEJÍ
MOŽNÉ ZNOVUZAVEDENÍ DO TRESTNÍHO ZÁKONÍKU,
VČETNĚ RELEVANTNÍ KOMPARATISTIKY**

**pro Úřad vlády ČR - místopředsedkyni vlády ČR, předsedkyni
Legislativní rady vlády a předsedkyni Vládního výboru pro koordinaci
boje s korupcí zpracovala:**

Advokátní kancelář

JUDr. ROBERT MATAS

Rechtsanwälte Lawyers Advokáti

Partnerkanzlei / Associated Attorney / Partnerská kancelář: Prof. Dr. A. Gerloch, CSc.

JUDr. Robert Matas
- advokát a Rechtsanwalt -

Mgr. Vít Hrnčířík, LL.M.
- advokát -

Obsah:

A.	Seznam zkratk výchozích podkladů / mezinárodních úmluv / právních předpisů (dále též definovaných v textu Rozboru)	3
B.	Úvod	4
C.	Vývoj institutu účinné lítosti v korupčních deliktech v ČR a v Československu	5
D.	Současný stav diskuse mezi odpůrci a zastánci institutu účinné lítosti v korupčních věcech:	6
I.	Proti znovuzavedení tohoto institutu v současné době zaznívají tyto argumenty:	6
II.	Pro znovuzavedení tohoto institutu v současné době zaznívají tyto argumenty:	9
E.	Evaluace uplatněných argumentů a jejich objektivní posouzení	11
I.	Hodnotící kritérium – jeho stanovení	11
a)	Stanovisko k argumentům opírajícím se o vyhodnocení 5 případů let 2002 až 2010 a jejich odmítnutí	12
b)	Stanovisko k relevantním argumentům (tj. neopírajícím se o vyhodnocení 5 případů let 2002 až 2010)	13
II.	Efektivita účinné lítosti z hlediska právní jistoty	14
III.	Osvětlení primární úlohy institutu účinné lítosti	16
IV.	Soulad institutu zvláštní účinné lítosti s mezinárodními úmluvami	17
1)	Soulad s Úmluvou OSN proti korupci	19
2)	Soulad s Trestněprávní úmluvou o korupci přijatou Radou Evropy v lednu 1999 ...	21
3)	Soulad s Úmluvou OECD o boji proti podplácení zahraničních veřejných činitelů .	22
V.	Komparace s relevantními zahraničními právními řády	24
1)	Úvod aneb zvláštní účinná lítost není typická jen pro (post)komunistické země	24
2)	Německá a švýcarská koncepce	24
3)	Polská koncepce	24
4)	Slovenská koncepce	25
5)	Rakouská koncepce	26
F.	Stručné shrnutí, vyhodnocení a nejdůležitější závěry	30
G.	Závěr	32

A. Seznam zkratk výchozích podkladů / mezinárodních úmluv / právních předpisů (dále též definovaných v textu Rozboru)

- a.** Tato analýza účelnosti znovuzavedení trestněprávního institutu zvláštní účinné lítosti v korupčních kauzách(dále také jen „*Analýza*“ nebo „*Rozbor*“);
- b.** Analýza institutu účinné lítosti v korupčních kauzách vypracovaná v gesci Ministerstva vnitra na základě úkolu č. 3.6. Strategie vlády v boji proti korupci na období let 2011 a 2012.....(dále také jen „*Analýza MV*“);
- c.** Vyhodnocení Policie ČR konkrétních případů použití účinné lítosti v Analýze MV(dále také jen „*Vyhodnocení zkoumaných případů*“);
- d.** Úmluva OSN proti korupci, přijatá v roce 2003
..... (dále také jen „*Úmluva OSN proti korupci*“);
- e.** Trestněprávní úmluva o korupci přijatá dne 27. 01. 1999 Radou Evropy..... (dále také jen „*Úmluva Rady Evropy o korupci*“);
- f.** Úmluva OECD o boji proti podplácení zahraničních veřejných činitelů v mezinárodních podnikatelských transakcích ze dne 17. 12. 1997(dále také jen „*Úmluva OECD o boji proti podplácení*“);
- g.** Zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon
..... (dále také jen „*tr. zák. č. 140/1961*“ nebo v kontextu „*trestní zákon*“);
- h.** Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník..... (dále také jen „*tr. zákoník*“);
- i.** Rakouský trestní zákon(dále také jen „*tr. zák. AT*“);
- j.** Švýcarský trestní zákon.....(dále také jen „*tr. zák. CH*“);
- k.** Polský trestní zákon.....(dále také jen „*tr. zák. PL*“);
- l.** Slovenský zákon č. 300/2005 Z.z., Trestný zákon...(dále také jen „*tr. zák. SK*“);
- m.** Advokátní kancelář JUDr. Robert Matas, Rechtsanwalt a advokát.....
.....(dále také jen „*Advokátní kancelář*“).

B. Úvod

Při vypracování této analýzy možnosti a účelnosti znovuzavedení trestněprávního institutu zvláštní účinné lítosti v korupčních kauzách (dále také jen „*Analýza*“ nebo „*Rozbor*“) Advokátní kancelář postupovala tak, že popsala vývoj tohoto institutu v našem právním prostředí (**část C tohoto Rozboru**), shrnula veškerá pro a proti, které v době před a po jeho zrušení v právní obci zazněla (**část D tohoto Rozboru**), přičemž provedla následnou evaluaci nejpodstatnějších argumentů a prověřila jejich platnost a odůvodněnost (**část E tohoto rozboru**). Již na tomto místě lze poukázat na to, že potencionální přínos právního institutu účinné lítosti v korupčních kauzách byl kriticky porovnán s reálnými riziky v případě jeho znovuzavedení, dále se provedla důkladná analýza jeho souladu s mezinárodními smlouvami, kterými je Česká republika vázána, a v neposlední řadě byla provedena komparace s relevantními zahraničními úpravami v oblasti korupčních deliktů, zejména s úpravou německou, švýcarskou, polskou, slovenskou a rakouskou. Pokud jde o poslední jmenovanou úpravu rakouskou, tak tento rozbor obsahuje její podrobné představení (**část E bod V.5. tohoto Rozboru**), neboť naši rakouští sousedé institut účinné lítosti v souvislosti s korupčními delikty od konce roku 2009 do tamějšího trestního zákonu inkorporovali – shodou okolností právě v době, kdy Česká republika od použití tohoto institutu v těchto věcech upustila.

V části F tohoto Rozboru se potom nachází vyhodnocení dosavadního stavu shora zmíněné diskuse při zohlednění souvisejících otázek pramenících z mezinárodního práva včetně zohlednění relevantní komparistiky. V této části si Advokátní kancelář též dovoluje k problematice zaujmout právní stanovisko.

C. Vývoj institutu účinné lítosti v korupčních deliktech v ČR a v Československu

Zvláštní trestněprávní institut účinné lítosti, který v různých podobách existuje též v dalších právních řádech kontinentální a anglosaské právní kultury, byl v souvislosti s korupčními kauzami v našem právním prostředí znám v podobě zvláštního ustanovení § 163 zákona č. 140/1961 Sb., trestní zákon (dále též „**tr. zák. č. 140/1961**“), o účinné lítosti, přičemž historicky je možno poukázat i na ustanovení § 184 zákona č. 86/1950. Sb., trestní zákon¹.

Ustanovení § 163 tr. zák. č. 140/1961 o zvláštní účinné lítosti mělo v níže uvedeném období následující znění:

leden 1994 – červen 2008:

Trestnost podplácení (§ 161) a nepřímého úplatkářství (§ 162) zaniká, jestliže pachatel úplatek poskytl nebo slíbil jen proto, že o to byl požádán, a učinil o tom dobrovolně bez odkladu oznámení státnímu zástupci nebo policejnímu orgánu.

červenec 2008 – prosinec 2009:

Trestnost podplácení (§ 161) a nepřímého úplatkářství (§ 162) zaniká, jestliže pachatel úplatek poskytl nebo slíbil jen proto, že o to byl požádán, a učinil o tom dobrovolně a vzhledem k okolnostem a svým osobním poměrům bez zbytečného odkladu oznámení státnímu zástupci nebo policejnímu orgánu; to neplatí, byl-li úplatek poskytnut nebo slíben v souvislosti s výkonem pravomoci veřejného činitele uvedeného v § 162a odst. 2 písm. a) až c) nebo písm. d), jde-li o veřejného činitele zastávajícího funkci v podniku, v němž má rozhodující vliv cizí stát.

Ve znění nového trestního zákoníku, zákona č. 40/2009 Sb. (dále také jen „**tr. zákoník**“), je institut obecné účinné lítosti upraven v obecné části, a sice v § 33; **u korupčních deliktů, resp. v rámci celé úpravy trestných činů proti pořádku ve věcech veřejných (§ 323-368 trestního zákoníku) však již nefiguruje.** U řady trestných činů proti majetku a u trestných činů hospodářských, jmenovitě porušení povinnosti při správě cizího majetku (§ 220),

¹ Viz § 184 zákona č. 86/1950 Sb., trestní zákon: „Pro podplácení (§ 182) a nepřímé úplatkářství (§ 183) není trestný ten, kdo úplatek poskytne nebo slíbí jen proto, že byl o to požádán, a učiní o tom dobrovolně bez odkladu oznámení prokurátoru nebo orgánu národní bezpečnosti.“

porušení povinnosti při správě cizího majetku z nedbalosti (§ 221), porušení povinnosti v insolvenčním řízení (§ 225), porušení povinnosti učinit pravdivé prohlášení o majetku (§ 227), zkrácení daně, poplatku a podobné platby (§ 240), nesplnění oznamovací povinnosti v daňovém řízení (§ 243), zákonodárce institut účinné lítosti vedoucí k zániku trestní odpovědnosti v platnosti ponechal, příp. zavedl. Lze přitom konstatovat, že v předchozí větě vyjmenované trestné činy zajiště zprostředkovaně mají chránit i statek veřejného pořádku a zase naopak kardinální trestný čin z okruhu trestných činů proti pořádku ve věcech veřejných, a sice *přijetí úplatku dle § 331 tr. zákoníku*, nepochybně chrání i majetek soukromý, neboť v jeho druhé alternativě je okruh možných delikventů rozšířen na „podnikatele v širším slova smyslu”.

D. Současný stav diskuse mezi odpůrci a zastánci institutu účinné lítosti v korupčních věcech:

Pokud jde o aktuální stav diskuse ohledně otázky znovuzavedení institutu účinné lítosti do trestního zákoníku, lze ve své podstatě identifikovat dva názorové proudy, a sice jeho zastánce a odpůrce.

I. Proti znovuzavedení tohoto institutu v současné době zaznívají tyto argumenty²:

1. *Ze statistického vyjádření plyne, že využití účinné lítosti bylo identifikováno v minimálním množství zjištěných případů.*
2. *Primární účel tohoto ustanovení, tedy podpořit detekci vyžadovaných úplatků, plní daleko lépe jiné zdroje policejních poznatků. Jeho preventivní efekt (tj. že úřední osoba nežádá úplatek, protože ani při jeho zaplacení se z podplatitele nemusí stát „pachatel“ vázaný nutností mlčet) je pravděpodobně nekvantifikovatelný.*
3. *Lze vyjít z toho, že toto ustanovení mělo větší smysl jako pokus o ochranu jednotlivce před zkorumpovaným článkem státní moci v době totality než nyní, kdy účastníci korupčních vztahů přitom nejsou jen „utlačovaní občané“ jako za komunismu, ale také sofistikovaní a obratní manažeři, obchodní zástupci, podnikatelé atd.*

² ANALÝZA INSTITUTU ÚČINNÉ LÍTOSTI v korupčních kauzách vypracovaná v gesci Ministerstva vnitra na základě úkolu č. 3.6. Strategie vlády v boji proti korupci na období let 2011 a 2012 (dále jen „*Analýza MV*“) ve verzi předložené do mezirezortního připomínkového řízení.

4. *V mnoha případech lze při důkladném zvažování subjektivní stránky trestného činu dojít k závěru beztrestnosti oznamovatele, pokud včas věc policii oznámil, a to i bez využití účinné lítosti. Pokud by úmyslem podplatitele od začátku bylo peníze dát (nikoliv však s cílem získat neoprávněnou výhodu), ale pouze za účelem získání času k následnému bezodkladnému oznámení, bylo by možné zde dovodit nedostatek subjektivní stránky podplácení.*
5. *Hmotněprávní institut účinné lítosti může být snadno předmětem manipulace a nenese záruku přínosu užitečné spolupráce, na rozdíl např. od institutu spolupracujícího obviněného, resp. korunního svědka, tedy institutu procesního a vázaného na skutečnou spolupráci.*
6. *Účinná lítost byla (a je) typická pro (post)komunistické země. Tento koncept je v zemích západní Evropy zcela neznámý a při hodnocení, která Česká republika podstupovala například v rámci Rady Evropy, vzbuzovalo toto ustanovení v hodnotitelích údiv a nedůvěru v jeho správnou aplikaci. Ze západních zemí se tomuto konceptu blíží patrně jen institut „vydírání“ v Itálii.*
7. *Dalším důvodem byla skutečnost, že mezinárodní úmluvy, které v oblasti potírání korupce Česká republika ratifikovala, s tímto institutem nepočítají a neznají ho. Některé mezinárodní smlouvy proti korupci účinnou lítost vylučují (OECD – ve vztahu k cizině), jiné s ní nijak nepočítají (EU, Rada Evropy).*

K bodům 1., 2., 4. a 5. lze dodat, že uvedené argumenty se převážně opírají o vyhodnocení konkrétních případů použití účinné lítosti na základě identifikace a sumarizace těchto případů, kterou provedl Úřad služby kriminální policie a vyšetřování Policejního prezidia ČR v Analýze MV. Výše popsaným způsobem bylo v rámci ČR identifikováno pouze pět konkrétních trestních spisů z období let 2002 až 2010³ (následně také jen „*Vyhodnocení zkoumaných případů*“).

Pokud jde o argument, že stejných výsledků jako prostřednictvím institutu účinné lítosti lze dospět pomocí důkladného zvažování subjektivní stránky (viz výše bod 4.)⁴, tak ten se opírá zejména o zjištěný případ z roku 2009, kdy si městský strážník řekl řidiči vozidla o úplatek 2.000,- Kč za neřešení spáchaného přestupku (*propadlá technická kontrola, možná sankce*

³Analýza MV, strana 2.

⁴Analýza MV, strana 4.

5.000,- Kč plus odebrání bodů). Řidič úplatek zaplatil a bez postihu odjel. Následně (s odstupem víkendů) podal prostřednictvím internetu, pod svým jménem a s uvedením kontaktních údajů, oznámení. Při následném trestním řízení spolupracoval, osobu, které úplatek poskytl, však v rámci rekognice nepoznal. Vlastní trestní řízení bylo ukončeno se závěrem, že nebyly zjištěny skutečnosti opravňující zahájit trestní stíhání. Zpracovatel v rámci vedeného řízení trestní odpovědnost oznamovatele procesním způsobem nijak formálně neřešil, důvod zániku jeho trestnosti nekonstatoval ani v rámci rozhodnutí ve věci (dále jen „**zkoumaný případ č. 1**“).

Tvrzená snadná zneužitelnost a riziko rozvolňování institutu účinné lítosti (viz výše bod 5.) je zase demonstrována na základě jednoho případu z roku 2010⁵, kdy se na Policii ČR obrátil podnikatel, který ve snaze získat a později udržet (dočkat se proplacení) existenční stavební zakázku (od jiné soukromé společnosti) poskytl úplatek v řádu milionů korun. Později (s odstupem 2 let), jako reakci na požadavek dalšího úplatku, učinil trestní oznámení a následně velmi účinně spolupracoval s policií. Rozhodnutí nestíhat oznamovatele je uvedeno a zdůvodněno v usnesení o zahájení trestního stíhání podle § 160 tr. řádu (obviněny dvě osoby vyžadující a přebírající úplatek) i v návrhu podání obžaloby. Rovněž státní zástupce v obžalobě odůvodňuje, proč ji nepodal na oznamovatele. V rámci tohoto případu byla u institutu § 163 tr. zák. č 140/1961 velmi široce pojata podmínka „...vzhledem k okolnostem a svým osobním poměrům bez zbytečného odkladu...“; hlavním argumentem zde byla skutečnost, že zakázka, kterou poskytnutím úplatku získal, byla pro jeho podnikání, existenci firmy, naprosto zásadní a existenční (dále jen „**zkoumaný případ č. 4**“). Podle popisu případu nevedla podplátitele ke kontaktu s policií účinná lítost, ale snaha zabránit dalšímu vyžadování úplatků. Dva roky byly v tomto případě orgánem činným v trestním řízení vnímány jako období, které lze podřadit pod pojem „bez zbytečného odkladu“. Tento postup orgánů činných v trestním řízení je překvapivý, vzhledem k tomu, že podnikatel první úplatek dal v úmyslu za něj obdržet neoprávněnou výhodu, aniž by toto jednání hodlal oznámit policii. Teprve při druhé žádosti o úplatek věc oznámil. Bylo by tedy pochopitelné,

⁵ Analýza MV, strana 6, dále Analýza MV, strana 8, cituji: *Je ovšem otázkou, zda je „jistota“ poskytovaná oznamovatelům bývalým § 163 tr. zák. skutečně ve veřejném zájmu. Případ č. 4) je z tohoto pohledu výstižným varováním. Lze jen spekulovat, jaký korozivní vliv by měla aplikace takových postupů na případy ve státní správě, kdy jednou dojde k „oboustranně výhodné“ korupci a následně je úřední osoba ve své další činnosti pod trvalým tlakem podplátitele, který ji může kdykoli vystavit trestnímu stíhání a sám se tak zbavit trestnosti.*

Tento případ také do krajnosti ilustruje další tendenci, kterou vykazují v různé míře další případy – tj. snahu používat pro zdůvodnění použití ustanovení o účinné lítosti podmínky, se kterými § 163 tr. zák. vůbec nepočítal („nezbytnost“ poskytnutí úplatku pro fungování podnikání oznamovatele, „standardní zacházení“ jako cíl úplatku), s cílem zbavit oznamovatele trestnosti.

že účinná lítost byla využita ve vztahu k druhé žádosti o úplatek (pokud jeho poskytnutí naoko alespoň slíbil), není však jasné, jak mohl být institut účinné lítosti využit ve vztahu k prvnímu poskytnutí úplatku, který celé dva roky neohlásil⁶.

II. Pro znovuzavedení tohoto institutu v současné době zaznívají tyto argumenty:

1. Je argumentováno proti Analýze MV v tom smyslu, že je **tendenčně zpracována**, účelově se soustředí na případy, v nichž použití účinné lítosti opravdu nebylo přesvědčivé, to vše aby byl odůvodněn závěr nezavádět institut zvláštní účinné lítosti.
2. Analýza MV zcela **pomíjí justiční „statistiku“**, ačkoli lze mít za to, že podstatnější pro posouzení institutu účinné lítosti je aplikace soudní, kdy soud z podstaty věci podává kvalifikovanější výklad institutu než policejní orgán. Proto jsou „statistická“ zjištění Analýzy MV **parciální, a tudíž pro hodnověrné závěry nevyužitelné**.
3. Je nutno podotknout, že Policie ČR oficiálně **nevedla statistiku** korupčních trestných činů zaměřenou také k možným způsobům, jimiž trestný čin vyšel najevo, tzn. operativně pátrací činností, oznámením fyzických nebo právnických osob, zjištěním v průběhu přípravného řízení jiné trestní věci apod. Alespoň některé policejní statistiky jsou navíc zdeformované vlivem tzv. „čárkového systému“, kterým byla řadu let „vylepšována“ výslednost činnosti kriminální policie. Je proto možné připustit, že i mezi statisticky vykázanými korupčními trestnými činy se najdou i takové, které původně byly jako podněty přijaty policií od fyzických nebo právnických osob včetně oznámení uplácějících osob a které byly přesto vykázaný jako zjištěné operativně pátrací činností policie.
4. Je všeobecně traktováno, že trestní právo plní především generálně preventivní (hrozba trestem) a až sekundárně represivní (ukládání trestů) úlohu. Primární **účel institutu účinné lítosti je přitom generálně preventivní**. Tento primární účel Analýza MV v podstatě ignoruje, příp. bagatelizuje poukazem na obtížnost kvantifikovatelnosti.
5. Institut účinné lítosti v řadě případů **odradí potenciální pachatele od vyžadování či přijetí úplatku**. Jde o **psychologický moment** vědomí toho, že ten, od něhož úplatek žádá či převezme, bude za právem stanovených podmínek exkulován. Tento

⁶ Analýza MV, str. 7

moment může být pro zdržení se požadování či přijetí úplatku ze strany potenciálního pachatele rozhodující.

6. Analýza MV se v popisovaných případech neustále vrací k myšlence, že podplácení je **z hlediska subjektivní stránky úmyslným** trestným činem a řádné zvážení subjektivní stránky jednání oznamovatele by vedlo ke stejnému výsledku jako aplikace účinné lítosti (beztrestnosti). To, že by snad policie zvážení **úmyslného zavinění** nezvládala, není nijak podložené; vždyť případ slíbení či poskytnutí úplatku z nedbalosti je prakticky nesmysl. Tvrzení, že policie v případě slíbení úplatku či podplácení nezvažuje subjektivní stránku jednání oznamovatele, je zcela nepodložené. Přitom je z obecně právně-teoretického pohledu jisté, že zjišťování úmyslu spáchat trestný čin předchází zvažování aplikovatelnosti zvláštní účinné lítosti.
7. K využití zvláštní účinné lítosti v kriminalistické praxi dochází zpravidla již po oznámení korupčního činu se záměrem zajistit důkazy z kontaktů uplácejícího s upláceným. Teprve poté mnohdy až s časovým odstupem dochází k hodnocení důkazů subjektivní stránky trestných činů. Je tak zřejmé, že **obstarávat a hodnotit důkazy k subjektivní stránce je z praktické stránky možné až po zjištění korupčního trestného činu, čili až po aplikaci institutu účinné lítosti**. Je nutné, aby Policie ČR od okamžiku oznámení po naplnění znaku „žádá úplatek“ již další jednání monitorovala, jinak je téměř až nemožné takový trestný čin prokázat. Samozřejmě, že pak v průběhu přípravného řízení se opatřují a pečlivě hodnotí veškeré důkazy k objektivní i subjektivní stránce jednak trestného činu spáchaného upláceným se znaky jednání „žádá“, „nechá si slíbit“, „přijme“, a jednak trestného činu spáchaného uplácejícím se znaky jednání „nabídne“, „poskytne“, „slíbí“. Institut zvláštní účinné lítosti, který přitom plní subsidiární úlohu, je však **nezbytný pro odhalování korupčních trestných činů**.
8. **Institut účinné lítosti je efektivnější a z hlediska právní jistoty lepší**, než je spoléhání se na subjektivní stránku trestného činu v jednotlivých případech.
9. I kdyby **počet v důsledku znovuzavedení institutu účinné lítosti odhalených korupčních trestných činů nebyl závratný, přesto je znovuzavedení žádoucí**. To je odůvodněno zejm. preventivním působením institutu. Na okraj - i samotná Analýza MV je důkazem toho, že institut přispěl k odhalení korupčního jednání.
10. **Policisté se k znovuzavedení institutu účinné lítosti staví vesměs pozitivně** a požadují, aby jeho aplikace byla možná již v předsoudním stádiu trestního řízení.

E. Evaluace uplatněných argumentů a jejich objektivní posouzení

I. Hodnotící kritérium – jeho stanovení

Na tomto místě si Advokátní kancelář dovoluje jednak definovat hodnotící kritérium této Analýzy a jednak konfrontovat nejsilnější argumenty odpůrců znovuzavedení institutu účinné lítosti s nejdůležitějšími argumenty zastánců tohoto institutu. Stranou budou ponechány úvahy o tendenčnosti zpracování Analýzy MV, které nelze nikterak verifikovat.

Hlavním hodnotícím kritériem budiž na základě objektivně-rationálních úvah srovnání reálně možného přínosu případného znovuzavedení zvláštního institutu účinné lítosti s potencionálními ztrátami a riziky případného znovuzavedení tohoto institutu.

V zájmu zachování co nejvyšší míry objektivity při shora popsaném postupu evaluace dospěla Advokátní kancelář k zjištění, že lze diskutované argumenty zařadit do dvou skupin a učinit tyto závěry:

- a) Jednak je možno vydedukovat takové argumenty, které se převážně opírají o vyhodnocení konkrétních případů použití účinné lítosti na základě identifikace a sumarizace těchto případů, kterou provedl Úřad služby kriminální policie a vyšetřování Policejního prezidia ČR (*Vyhodnocení zkoumaných případů*).

Sem patří argumenty odpůrců týkající se tvrzené nadbytečnosti institutu vzhledem tomu, že beztrestnost oznamovatele by mnohdy mohla být dosažena důsledným posuzováním subjektivní stránky a tvrzené riziko zneužití, respektive *rozvolňování* institutu účinné lítosti. První argument se opírá hlavně o Zkoumaný případ č. 1, druhý o Zkoumaný případ č. 4.

- b) Do druhé skupiny lze zařadit argumenty, které se o Vyhodnocení zkoumaných případů neopírají.

Jedná se o argumenty uplatněné v souvislosti s otázkou, zda institut účinné lítosti je efektivnější z hlediska právní jistoty, než-li je spoléhání se na důsledné zkoumání subjektivní stránky trestného činu v jednotlivých případech nebo správnou aplikaci procesněprávního institutu spolupracujícího obviněného či korunního svědka, zda primární úloha institutu účinné lítosti je generálně preventivní (hrozba trestem) a až sekundárně represivní (ukládání trestů) nebo zda je-li tomu právě naopak, dále

se jedná o tvrzený argument odpůrců, že znovuzavedení účinné lítosti by mohlo být v rozporu s mezinárodními závazky České republiky a že účinná lítost byla, respektive je typická pouze pro (post)komunistické země, když tento koncept je v zemích západní Evropy zcela neznámý.

a) Stanovisko k argumentům opírajícím se o vyhodnocení 5 případů let 2002 až 2010 a jejich odmítnutí

Pokud jde o argumenty opírající se o Vyhodnocení zkoumaných případů, lze připustit, že samotný nízký počet zkoumaných případů z období let 2002 až 2010 z povahy věci nemůže být vhodným vodítkem ani pro podpoření argumentu o možném riziku „zneužití“ institutu účinné lítosti, ani pro tvrzení, že beztrestnosti lze mnohdy dosáhnout i důsledným zvažováním subjektivní stránky trestného činu. Poukaz na dva konkrétní případy, ve kterých patrně doopravdy došlo k chybnému výkladu jednoho ze znaků účinné lítosti, a sice *bezodkladného oznámení*, a přehlédnutí možnosti odmítnout trestnost jednání již pro to, že nebyla splněna subjektivní stránka daného trestního činu, není z objektivního hlediska natolik silný, že by se tím mohly učinit jakékoli závěry všeobecného významu o praktickém využití onoho právního institutu. Vyhodnocení zkoumaných případů už jen z důvodu fakticky nízkého počtu zkoumaných případů **objektivně není způsobilé k tomu, aby se z něj mohly vyvodit nějaké obecné závěry o praktickém využití institutu účinné lítosti.**

Je-li nesporná faktická nevyužitelnost Vyhodnocení zkoumaných případů pro jakoukoli odbornou hlubší analýzu institutu účinné lítosti již z důvodu zanedbatelného počtu zkoumaných případů, není potom nutné polemizovat nad tím, do jaké míry výsledky tohoto statistického zjištění pomíjí justiční statistiku a jsou parciální, nebo zda je možné připustit, že i mezi statisticky vykázanými korupčními trestnými činy se najdou i takové, které původně byly jako podněty přijaty policií od fyzických nebo právnických osob včetně oznámení uplácějících osob a které byly přesto vykázány jako zjištěné operativně pátrací činností policie. Jinými slovy: Je-li **Vyhodnocení samo o sobě nezpůsobilé pro jakoukoli hlubší analýzu a závěry**, není třeba zjišťovat důvodnost vytýkaných chyb při jeho vzniku.

Dále lze konstatovat, že je-li Vyhodnocení zkoumaných případů pro jakoukoli hlubší analýzu institutu účinné lítosti nevyužitelné, není ve světle Advokátní kanceláři shora popsaného hodnotícího kritéria (spočívajícího ve srovnání reálně možného přínosu případného

znovuzavedení institutu účinné lítosti s potencionálními ztrátami a riziky) logicky možné ověřit validitu argumentů opírajících se právě o zmíněné Vyhodnocení zkoumaných případů.

Z obecného právně-teoretického a právně-logického hlediska lze ovšem podtrhnout, že zajišťování a hodnocení důkazů k subjektivní stránce trestného činu podplacení a její pečlivé hodnocení je vždy primární oproti subsidiární úloze zvláštní účinné lítosti a dále že je krajně nepravděpodobné, že by orgány činné v trestním řízení neuměly zvažovat subjektivní stránku jednání oznamovatele, neboli si ve velkém množství pletly subjektivní stránku trestného činu s aplikací trestního institutu zvláštní účinné lítosti.

Ani z obecného hlediska se nejeví problematické konkrétní riziko možného zneužívání, respektive rozvolňování institutu účinné lítosti, vezmeme-li v potaz, že jeho do roku 2009 v trestním zákonu obsažené znění bylo z jazykově-výkladového hlediska v porovnání s jinými zákonem popsány právními instituty poměrně určité. Hmotněprávní mantinely daného institutu se i z hlediska obecné právní teorie jeví natolik lehce uchopitelné, že **nemůžeme potvrdit obavu z potencionálně vysokého rizika jeho častého zneužívání (rozvolňování)**, když vyšší míra zneužití není ani diskutována, natož zjištěná v souvislosti s jinými trestnými činy, u nichž trestní zákoník možnost zániku trestnosti využitím institutu účinné lítosti stále nabízí.

b) Stanovisko k relevantním argumentům (tj. neopírajícím se o vyhodnocení 5 případů let 2002 až 2010)

Shrneme-li shora řečené, **je nutné se v následující části tohoto rozboru zaměřit na evaluaci těch argumentů, které nikterak nesouvisí s výsledkem Vyhodnocení zkoumaných případů.**

Jmenovitě se jedná o otázku, (1) zda institut účinné lítosti je efektivnější z hlediska právní jistoty, než-li je spoléhání se na subjektivní stránku trestného činu v jednotlivých případech či případně na správnou aplikaci proceněprávního institutu spolupracujícího obviněného, respektive korunního svědka, (2) zda primární úloha institutu účinné lítosti je generálně preventivní (hrozba trestem) a až sekundárně represivní (ukládání trestů), nebo je-li tomu právě naopak, dále o tvrzený argument, (3) že znovuzavedení účinné lítosti by mohlo být v rozporu s mezinárodními závazky České republiky a v neposlední řadě se jedná o argument, (4) že účinná lítost je typická jen pro postkomunistické země.

II. Efektivita účinné lítosti z hlediska právní jistoty

Má-li plnit trestněprávní institut zvláštní účinné lítosti i preventivní úlohu (ať primárně nebo sekundárně), je objektivně daná potřeba, aby jeho znění bylo jak pro orgány činné v trestním řízení, tak pro potencionální oznamovatele natolik jasné a jeho výklad natolik srozumitelný, aby za v ustanovení přesně popsanych okolností byla garantována jeho aplikace. Bez zajištění určitého stupně právní jistoty nelze docílit toho, aby inkorporace tohoto institutu efektivně přinesla očekávané účinky ve smyslu naplnění jeho prevenční úlohy.

Zejména je třeba osvětlit diskutovanou otázku konkurence hmotněprávního institutu účinné lítosti a procesněprávního institutu spolupracujícího obviněného, respektive konkurenci s diskutovaným rozšířením tohoto institutu na korupční kauzy, a dále vztah účinné lítosti s dalším procesněprávním institutem *korunního svědka*, zejména z pohledu vyššího právního principu právní jistoty a z pohledu kýženého preventivního efektu. Již na tomto místě si však musíme uvědomit, že zmíněné instituty spolupracujícího obviněného a korunního svědka jsou nástroje procesního práva a tudíž jsou diskutovány až v rámci represe. Na rozdíl od toho má zvláštní účinná lítost jako právní institut hmotného práva zajisté (ať primárně nebo sekundárně) také preventivní úkol. Otázka, jaký institut by byl efektivnější, zda hmotněprávní institut účinné lítosti nebo procesněprávní institut spolupracujícího obviněného či korunního svědka, by tudíž nebyla správná, když **oba instituty se používají v jiných situacích a plní jiné úkoly**. Nelze tudíž připustit jejich konkurenci, neboť dojde-li například k dostižení podplatitele dříve, nežli dobrovolně a bez odkladu mohl učinit oznámení ve smyslu zvláštního institutu účinné lítosti, je zajisté namístě v zájmu proniknutí do korupčního prostředí a jeho komplexního odhalení uvažovat o tom, jej pomoci institutu spolupracujícího obviněného či korunního svědka motivovat k další součinnosti s orgány činnými v trestním řízení.

Obdobně je nepřipustné srovnání se subjektivní stránkou trestného činu, když její konstatování je neodmyslitelnou podmínkou pro to, aby institut účinné lítosti mohl být vůbec aplikován. Je poměrně snadné zjištění, že je-li úplatek nabízen, poskytnut nebo slíben jen „na oko“, není možné dojít do režimu účinné lítosti, protože nebyla vůbec naplněna subjektivní stránka trestného činu.

Z hlediska právní jistoty je žádoucí podrobit případné konkrétní znění institutu účinné lítosti důkladnému zkoumání.

Vycházejí ze znění ustanovení o účinné lítosti platného do prosince 2009⁷, je třeba si uvědomit, že byly použity dva, respektive tři tzv. neurčité právní pojmy, konkrétně (1a) vzhledem k okolnostem a (1b) svým osobním poměrům a (2) bez zbytečného odkladu. Z obecného právně teoretického hlediska je známé, že použití neurčitých právních pojmů zákonodárcem je vždy na úkor oslabení základního principu právního státu, a sice právní jistoty.

Samozřejmě nelze vždy v právních normách slovně zachytit jakékoli možné situace, jejichž subsumovatelnost pod určitou právní normu je žádoucí, takže použití neurčitých právních pojmů v zákonech či právních norem v určitých případech z právně-teoretického hlediska je legitimní, v některých případech nevyhnutelná, zákonodárná pomůcka – vyžaduje-li to však předmět neboli právní vztah, který má být onou právní normou upraven. V tomto duchu je nanejvýš diskutabilní, do jaké míry použití neurčitého právního termínu vzhledem k okolnostem a svým osobním poměrům bylo předmětem právního institutu účinné lítosti podmíněno nebo zda použití tohoto neurčitého výrazu, jehož aplikovatelnost zajisté volá po výkladu a otevírá dveře interpretačním divergencím a vyvolává nebezpečí interpretačních omylů, bylo vůbec žádoucí. Dle názoru Advokátní kanceláře využití tohoto neurčitého právního pojmu bylo nadbytečné, neboť již při důkladném zkoumání „starého“ znění zvláštní účinné lítosti muselo v rámci výkladu (dalšího neurčitého právního) pojmu *oznámení bez zbytečného odkladu* dojít k zohlednění *konkrétních okolností případu a osobních poměrů* pachatele. Je jasné, že pachatel, který po naplnění objektivní a subjektivní stránky podplácení např. upadne do bezvědomí, se může časově později exkullovat než ten pachatel, který zůstává při smyslech.

V zájmu principu právní jistoty je tedy žádoucí, aby právní institut účinné lítosti byl jazykově srozumitelný a dost určitě vymezen a aby neurčité právní termíny byly použity jen velmi zřídka, a sice jen tehdy, pokud by přílišná úzkost formulace v důsledku neplnila sledovaný účel.

⁷ Trestnost podplácení (§ 161) a nepřímého úplatkářství (§ 162) zaniká, jestliže pachatel úplatek poskytl nebo slíbil jen proto, že o to byl požádán, a učinil o tom dobrovolně a vzhledem k okolnostem a svým osobním poměrům bez zbytečného odkladu oznámení státnímu zástupci nebo policejnímu orgánu; to neplatí, byl-li úplatek poskytnut nebo slíben v souvislosti s výkonem pravomoci veřejného činitele uvedeného v § 162a odst. 2 písm. a) až c) nebo písm. d), jde-li o veřejného činitele zastávajícího funkci v podniku, v němž má rozhodující vliv cizí stát.

V této souvislosti se nabízí vyjít z formulace obsažené v § 33 trestního zákoníku:

Trestní odpovědnost za trestné činy ... zaniká, jestliže pachatel dobrovolně

- a) škodlivému následku trestného činu zamezil nebo jej napravil, nebo*
- b) učinil o trestném činu oznámení v době, kdy škodlivému následku trestného činu mohlo být ještě zabráněno; oznámení je nutno učinit státnímu zástupci nebo policejnímu orgánu, voják může místo toho učinit oznámení nadřízenému.*

Jiné relevantní připomínky z hlediska právní jistoty než shora uvedené Advokátní kancelář nespátřuje. **Rozhodně nelze mít za to, že případné znovuzavedení zvláštní účinné lítosti v korupčních kauzách by bylo v rozporu s principem právní jistoty.**

III. Osvětlení primární úlohy institutu účinné lítosti

V dostupné komentářové literatuře se v souvislosti s právním institutem zvláštní účinné lítosti v případě korupce uvádí, že tento právní institut *měl usnadnit odhalování této latentní trestné činnosti a současně působit preventivně ve vztahu k veřejným činitelům, aby je odradil od požadování úplatku.*⁸ Je tedy v zásadě nesporné, že zvláštní účinná lítost v korupčních kauzách plní preventivní funkci. Tuto funkci zvláštní účinné lítosti zákonodárce právem považoval minimálně za stejně důležitou jako její druhou úlohu, a sice její přínos při odhalování korupčního prostředí a jednání. Vycházíme-li z premisy, že obě shora popsané funkce zvláštní účinné lítosti v korupčních kauzách plní rovnocennou funkci, nemůže potom logicky případný fakticky nízký počet pomoci tohoto právního institutu odhalených kauz sloužit k podpoření argumentu o jeho nadbytečnosti, dokud není prokázáno faktické selhání i jeho druhé, tj. **preventivní funkce.**

Ve vědomí toho, že takový důkaz lze provést jen „hromadnou zpovědí“ všech veřejných činitelů (úředních osob), lze mít za to, že právě institut účinné lítosti v řadě případů odradí potenciální pachatele od vyžadování či přijetí úplatku. Advokátní kancelář se na základě všeobecné lidské zkušenosti a kriminologických úvah přiklání k názoru, že tento **psychologický moment vědomí - že ten, od něhož úplatek žádá či převezme, bude za právem stanovených podmínek exkulován - může být pro zdržení se požadování či přijetí úplatku ze strany potenciálního pachatele rozhodující.**

⁸ Např. Jiří Jelínek a kolektiv, *Trestní zákon a trestní řád, Poznámkové vydání s judikaturou*, 26. vydání, str. 182.

Rozhodně v této souvislosti, a to **ve světle nesporně dominantní úlohy preventivního účelu zvláštní účinné lítosti, lze konstatovat, že případný fakticky nízký počet odhalených případů korupčního jednání není platným neboli přesvědčivým důvodem pro upuštění od myšlenky jejího znovuzavedení.**

IV. Soulad institutu zvláštní účinné lítosti s mezinárodními úmluvami

V této části rozboru si Advokátní kancelář dovoluje osvětlit, zda by znovuzavedení účinné lítosti mohlo být v rozporu s mezinárodními závazky České republiky, když pozitivní odpověď by v duchu hlavního hodnotícího kritéria zajisté vylučovala znovuzavedení právního institutu zvláštní účinné lítosti v korupčních kauzách – případná ztráta v podobě porušení mezinárodního závazku by již nemohla být ničím kompenzována.

Je třeba si proto připomenout, o jaké mezinárodní závazky České republiky se vůbec jedná, když předchozí dostupné materiály jsou ve vztahu k nim nekonkrétní, ba zcela neurčité (paušální).

Konkrétně se tedy jedná, jak bude níže shrnuto, o tři relevantní úmluvy přijaté v rámci OSN, v rámci Rady Evropy a v rámci OECD, se kterými je znovuzavedení zvláštní účinné lítosti nutno kriticky konfrontovat⁹.

Mezinárodní právní instrumenty přijaté v rámci OSN

V rámci Organizace spojených národů je pro naši analýzu klíčová Úmluva OSN proti korupci, přijatá v roce 2003 (dále jen „**Úmluva OSN proti korupci**“). Jejími hlavními požadavky jsou trestní postih korupce a využívání stanovených nástrojů mezinárodní spolupráce. Tato opatření však mají být doprovázena preventivními opatřeními. Úmluva OSN proti korupci nabyla účinnosti 14. 12. 2005, kdy jí ratifikoval dostatečný potřebný počet států. Česká republika ji v roce 2005 podepsala, dosud ji ale ještě neratifikovala. Pro úplnost uvádíme, že druhým smluvním počinem OSN v boji proti korupci je Úmluva proti nadnárodnímu organizovanému zločinu, přijatá v roce 2000 v Palermu; tato Úmluva nabyla účinnosti dne 29. 09. 2003. Česká republika je signatářem této smlouvy, dosud ale rovněž není v ČR

⁹ Úmluva o boji proti korupci vztahující se k úředníkům Evropských společenství nebo úředníkům členských zemí Evropské unie z května 1997 přijatá aktem Rady EU na otázku znovuzavedení zvláštní účinné lítosti žádný dopad nemá.

ratifikována. Pro zkoumání souladu možného znovuzavedení zvláštní účinné lítosti s mezinárodními závazky České republiky tato Úmluva však relevantní není.

Mezinárodní právní instrumenty přijaté v rámci Rady Evropy

Příspěvkem Rady Evropy k boji s korupcí jsou dvě mezinárodní úmluvy z konce 90. let. Jedná se o podnět k řešení problému jednak nástroji trestně-právními a jednak nástroji práva občanského. Občanskoprávní úmluva proti korupci¹⁰ byla přijata v 4. listopadu 1999 a je svou povahou prvním pokusem o definici obecných mezinárodních pravidel v oblasti boje proti korupci nástroji soukromého práva. Na rozdíl od trestního práva, v němž je aktivita primárně na státu, tato Úmluva dává každé osobě možnost bránit se korupci, respektive jejím škodným důsledkům, sám podle své volby.

Česká republika tuto Úmluvu podepsala v roce 2000, k ratifikaci pak došlo o dva roky později a pro Českou republiku vstoupila v platnost dne 1. ledna 2004.

Neboť se tato Úmluva otázky znovuzavedení právního institutu zvláštní účinné lítosti vůbec nedotýká, bude v rámci dalšího zkoumání ponechána stranou.

Druhá ze smluv však pro zkoumání přípustnosti znovuzavedení zvláštní účinné lítosti v korupčních kauzách relevantní je. Jedná se o **Trestněprávní úmluvu o korupci přijatou dne 27. 1. 1999** (dále jen „*Úmluva Rady Evropy o korupci*“) ¹¹. Česká republika tuto Úmluvu podepsala na konci roku 1999, následující rok ji ratifikovala a pro Českou republiku vstoupila v platnost dne 1. července 2002.

Tato Úmluva Rady Evropy o korupci je velmi ambiciózní nástroj zabývající se především společným postupem a koordinací při kriminalizaci velkého množství korupčních praktik vnitrostátního i mezinárodního charakteru. Nabízí opatření komplementárního trestního práva, zejména pro zlepšení kooperace při stíhání trestných činů korupce. Konvence je otevřena k podpisu i pro nečlenské státy Rady Evropy a její implementace je sledována dle článku 24 Úmluvy Rady Evropy „Skupinou států proti korupci“ zvanou GRECO - (Group of States against Corruption).

¹⁰ Vyhlášena pod č. 3/2004 Sb. m. s.

¹¹ Vyhlášena pod č. 70/2002 Sb. m. s.

V současné době je členem GRECO 28 států. Mechanismus funguje na bázi vzájemného hodnocení a monitoruje implementaci závazků plynoucích z protikorupčních úmluv Rady Evropy po jejich vstupu v platnost, čímž dochází ke shromáždění užitečných informací pro praktické využití.¹²

Významným požadavkem této Úmluvy je mj. oslabení institutu bankovního tajemství a záznamů o nebankovních finančních transakcích a majetku.

Mezinárodní právní instrumenty přijaté v rámci OECD

Významná pro naše další zkoumání je mezinárodní úmluva přijatá v rámci OECD dne 17. 12. 1997, a to Úmluva o boji proti podplácení zahraničních veřejných činitelů v mezinárodních podnikatelských transakcích (dále jen „*Úmluva OECD proti podplácení*“)¹³, která je zacílena na uplácení veřejných činitelů prakticky jakýchkoli států. Česká republika podepsala tuto Úmluvu v roce 2000 a dne 21. března 2000 vstoupila pro Českou republiku v platnost. Cílem Úmluvy OECD proti podplácení je přimět signatářské státy, aby přijaly legislativu, která bude trestně stíhat podplácení zahraničních veřejných činitelů a aby se zavázaly k vzájemné spolupráci v potírání této kriminality.

1) Soulad s Úmluvou OSN proti korupci

Klíčovým ustanovením pro posouzení souladu znovuzavedení zvláštní účinné lítosti s Úmluvou OSN proti korupci je její článek 37:

Článek 37

Spolupráce s orgány činnými v trestním řízení

1. Každý stát, smluvní strana přijme vhodná opatření s cílem podpořit osoby, které se podílejí nebo podílely na spáchání trestného činu stanoveného v souladu s touto Úmluvou, aby poskytly informace, které by příslušné orgány mohly využít pro účely vyšetřování a důkazního řízení a poskytly faktickou, konkrétní pomoc těmto orgánům, která by mohla přispět k tomu, aby pachatelé byli připraveni o výnosy z trestné činnosti, a aby se takové výnosy navrátily.

¹² Přehled dokumentů Evropské Unie, Rady Evropy a OSN vztahující se k problematice ekonomické kriminalitě, trestní právo a ekonomická kriminalita, Diblíková, Macháčová, Krejčová, Rozum, 2001, str. 15, 17.

¹³ Vyhlášena pod č. 25/2000 Sb.m.s.

2. Každý stát, smluvní strana zváží ve vhodných případech zakotvení možnosti snížení trestu obžalované osoby, která poskytne podstatnou spolupráci při vyšetřování nebo trestním stíhání v souvislosti s trestným činem stanoveným v souladu s touto Úmluvou.

3. Každý stát, smluvní strana zváží v souladu se základními zásadami svého vnitrostátního práva zakotvení možnosti osvobodit od trestního stíhání osobu, která poskytne podstatnou spolupráci při vyšetřování nebo trestním stíhání v souvislosti s trestným činem stanoveným v souladu s touto Úmluvou.

4. Ochrana takových osob bude mutatis mutandis podléhat ustanovením článku 32 této Úmluvy.

5. Tam, kde osoba uvedená v odstavci 1 tohoto článku, nacházející se na území jednoho státu, smluvní strany může poskytnout podstatnou spolupráci příslušným orgánům jiného státu, smluvní strany, dotčené státy, smluvní strany mohou v souladu se svým vnitrostátním právem zvážit možnost uzavření dohod nebo ujednání o možnosti poskytnutí zacházení popsaného v odstavcích 2 a 3 tohoto článku druhým státem, smluvní stranou.

Účelem článku 37 Úmluvy OSN proti korupci je zakotvit závazek pro jednotlivé státy přijmout taková opatření, která by mohla motivovat i osobu pachatele korupčního trestného činu ke spolupráci s orgány činnými v trestním řízení za účelem odhalení konkrétního korupčního prostředí a napravení vzniklých škod. Dle odstavce 2 článku 37 Úmluvy OSN proti korupci je nabízena možnost zmírnění trestu, v odstavci 3 dokonce se hovoří o *zakotvení možnosti osvobodit od trestního stíhání osobu, která poskytne podstatnou spolupráci při vyšetřování nebo trestním stíhání v souvislosti s trestným činem stanoveným v souladu s touto Úmluvou*. Z jazykového, systematického, logického a teleologického výkladu jednoznačně plyne, že je zde v boji proti korupci mimo jiné naznačena možnost pro jednotlivé smluvní strany Úmluvy OSN proti korupci zavést téměř ve všech státech anglosaské a kontinentální právní kultury známý institut vedoucí k zmírnění či zániku trestnosti určitého protiprávního jednání, včetně právního institutu účinné lítosti. Ze systematického hlediska je pozoruhodná rozdílnost použitých termínů v odstavcích 2 a 3 článku 37 Úmluvy OSN proti korupci. V druhém odstavci se mluví o *obžalované osobě* a v třetím pouze o *osobě*. Ze systematického výkladu vyplývá, že mezitím co v odstavci 2 je zakotvena možnost pro jednotlivé státy spolupráci obviněného zohlednit při stanovení trestu, je dána v odstavci 3 dokonce možnost od trestního stíhání upustit vůbec. V odstavci 2 se tudíž připouští, ne-li dokonce vyzývá, k zavedení procesně-právního institutu v podobě spolupracujícího obviněného nebo korunního svědka a v odstavci 3 zase k implementování možnosti upustit od trestního stíhání

vůbec. Je zde dán podnět k zavedení institutu v tomto rozboru právě diskutovaném – zvláštní účinné lítosti.

Závěrem lze tedy konstatovat, že znovuzavedení zvláštního institutu účinné lítosti v korupčních kauzách by nebylo pouze v souladu s Úmluvou OSN proti korupci, takový institut by v podstatě znamenal naplnění jednoho z podnětů zakotvených v této Úmluvě.

2) Soulad s Trestněprávní úmluvou o korupci přijatou Radou Evropy v lednu 1999

Ve vztahu k předmětu našeho zkoumání je klíčové ustanovení článku 22 Úmluvy Rady Evropy o korupci, které se zaměřuje na ochranu spolupracovníků justice a svědků:

Článek 22 – Ochrana spolupracovníků justice a svědků

Každá smluvní strana přijme taková legislativní a jiná opatření, která budou nutná k zajištění účinné a přiměřené ochrany pro:

- a) ty, kteří oznamují trestné činy uvedené v člancích 2 až 14, nebo ty, kteří jinak spolupracují s orgány činnými v trestním řízení,*
- b) svědky, kteří poskytují svědectví týkající se těchto trestných činů.*

Hovoří se zde o ochraně a rozlišují se spolupracovníci justice a svědci. I zde je namístě podle uznávaných interpretačních metod osvětlit, zda zvláštní účinná lítost by byla porušením nebo naopak naplněním Úmluvy Rady Evropy o korupci. Jednak plyne z gramatického (jazykového), systematického a logického výkladu, že pod pojmem spolupracovník justice spadá za určitých okolností i obviněný nebo pachatel korupčního trestného činu, neboť svědek, kterého toto ustanovení jmenuje zvlášť, to rozhodně být nemůže. Člen orgánu činného v trestním řízení by se přitom rovněž dal jen těžko subsumovat pod „*ty, kteří jinak spolupracují s orgány činnými v trestním řízení*“. Zbývá tedy, chceme-li pojmu spolupracovník justice připsat samostatný význam, už snad jen pachatel či obviněný. Mluví-li se potom ve vztahu k pachateli či obviněnému o ochraně, pak lze z historického, komparativního a teleologického hlediska uvažovat jen o hmotněprávním institutu účinné lítosti anebo o procesněprávních institutech spolupracujícího obviněného či korunního svědka.

Tento závěr je podpořen i komparací s Úmluvou OSN proti korupci, která byla přijata po Úmluvě Rady Evropy o korupci. Vycházíme-li z toho, že Úmluva OSN proti korupci jednotlivé státy otevírá možnost (ba vyzývá) k zavedení zde diskutovaného institutu, pak je toto jistým vodítkem i pro výklad článku 22 Úmluvy Rady Evropy o korupci.

Jen těžko si lze totiž představit, že by autoři Úmluvy OSN proti korupci, kteří zajisté znali i text Úmluvy Rady Evropy o korupci, chtěli jednotlivé signatáře obou úmluv postavit do situace, za níž naplnění té první by mělo za následek porušení Úmluvy druhé.

Ve světle shora řečeného lze tudíž uzavřít, že znovuzavedení zvláštního institutu účinné lítosti v korupčních kauzách by nevedlo ani k porušení závazků České republiky vyplývajících z Úmluvy Rady Evropy o korupci.

3) Soulad s Úmluvou OECD o boji proti podplácení zahraničních veřejných činitelů

Úvodem lze konstatovat, že Úmluva OECD proti podplácení ustanovení obdobné článku 37 Úmluvy OSN proti korupci nebo článku 22 Úmluvy Rady Evropy o korupci neobsahuje a celkově je méně obsáhlá. Čítá jen 17 článků. Oproti tomu jak Úmluva OSN proti korupci, tak Úmluva Rady Evropy o korupci jsou komplexnější – prvně jmenovaná obsahuje 71 ustanovení, ta druhá celkem 40.

K zodpovězení otázky, zda by znovuzavedení zvláštní účinné lítosti v korupčních kauzách v ČR znamenalo porušení Úmluvy OECD proti podplácení, je nebytné osvětlit cíl této úmluvy a vymezit její regulatorní předmět.

Jak bylo již shora konstatováno, je cílem Úmluvy přimět signatářské státy, aby přijaly legislativu, která bude trestně stíhat podplácení zahraničních veřejných činitelů a aby se zavázaly k vzájemné spolupráci v potírání této kriminality.

Úmluva je primárně zaměřena na velmi nebezpečné uplácení v mezinárodním obchodu a podnikání. Je reakcí OECD na obrovský pohyb kapitálu po celém světě a na korupci s nadnárodním přesahem díky existenci nadnárodních korporací, které jsou součástí těchto obchodních transakcí. Úmluva OECD proti podplácení je mimo jiné zaměřená na boj proti uplácení veřejných činitelů především v cílových zemích, kam směřují investice.

Na to reaguje Úmluva, která postihuje uplácení zahraničních veřejných činitelů (včetně činitelů z nesignatářských zemí Úmluvy) s obchodními motivy.

Je konstruována tak, aby byly rozumně vyváženy závazky trestat tento typ korupce a specifika právních řádů jednotlivých signatářských zemí, na kterých nepožaduje zásahy do základních principů jejich právní úpravy, natož pak úplnou harmonizaci.

Nároky na právní řád vyplývající z Úmluvy OECD proti podplácení zahrnují kriminalizaci tohoto typu úplatkářství a zaměřují se zejména na sankce – nestanoví přesně jejich typ, požadují však, aby byly účinné, adekvátní a použitelné jak pro fyzické, tak pro právnické osoby. Podstatná část Úmluvy OECD proti podplácení se věnuje vzájemné právní pomoci mezi státy, včetně institutu extradice. Její preventivní složka požaduje, aby státy vyloučily možnost zakládání černých účtů¹⁴.

Lze tudíž podtrhnout, že regulační rozsah této Úmluvy OECD proti podplácení se vůbec nedotýká otázky hmotněprávních nebo procesněprávních nástrojů - jako jsou účinná lítost, spolupracující obviněný nebo korunní svědek. Zjednodušeně řečeno, Úmluvou OECD proti podplácení má být pouze zakotven postih korupčního jednání i ve vztahu k zahraničním veřejným činitelům a okruh potencionálně trestněprávně postihnutelných osob má být rozšířen i o právnické osoby. I zde je platným argumentem, že je nepředstavitelné, že by autoři Úmluvy OSN proti korupci, kteří jednotlivé země obrazně řečeno nabádají k přijmutí zde diskutovaného hmotněprávního nástroje účinné lítosti a kteří zajisté znali i text Úmluvy OECD proti podplácení, vytvořily úmluvu, jejíž ratifikace by automaticky vedla k porušení Úmluvy OECD proti podplácení.

Platí tedy, že **znovuzavedení zvláštního institutu účinné lítosti v korupčních kauzách by nevedlo ani k porušením závazků České republiky vyplývajících z Úmluvy OECD proti podplácení.**

LZE TEDY TENTO BOD IV. ROZBORU SHRNOU TAK, ŽE ZNOVUZAVEDENÍ PRÁVNÍHO INSTITUTU ZVLÁŠTNÍ ÚČINNÉ LÍTOSTI BY BYLO V SOULADU Z MEZINÁRODNÍM PRÁVEM, RESPEKTIVE BY NEMĚLO ZA NÁSLEDEK PORUŠENÍ MEZINÁRODNÍCH ZÁVAZKŮ ČESKÉ REPUBLIKY.

¹⁴ Korupce a protikorupční politika ve veřejné správě, Transparency International - Česká republika, Praha, 2008, str. 200 a násl.

V. Komparace s relevantními zahraničními právními řády

1) Úvod aneb zvláštní účinná lítost není typická jen pro (post)komunistické země

Úvodem si dovoluujeme upozornit na to, že rozhodně není pravdou, že by zvláštní účinná lítost v oblasti korupčních kauz byla známá jen v postkomunistických zemích. Nutno v této souvislosti především poukázat na **§ 307c rakouského trestního zákona**, který kodifikuje možnost exkulpce speciálně v korupčních kauzách. O rakouské úpravě zvláštní účinné lítosti v korupčních kauzách pojednává část V.5. tohoto rozboru.

2) Německá a švýcarská koncepce

Mezitím co německý trestní zákon možnost exkulpce v případě korupčních kauz nezná, švýcarský trestní zákon (dále jen „**tr. zák. CH**“) se o účinné lítosti zmiňuje v jeho obecné části, a sice v článku 23 odstavci 4 tr. zák. CH. Tato obecná úprava účinné lítosti není na rozdíl od § 33 tr. zákoníku nikterak omezená a vztahuje se tudíž i na korupční delikty zakotvené v článku 322 tr. zák. CH. Možnost využít institutu účinné lítosti je však fakultativní, soud může za určitých okolností trest zmírnit nebo od uvalení sankce upustit, takto však postupovat nemusí.

3) Polská koncepce

Dle § 6 článku 229 polského trestního zákona (dále jen „**tr. zák. PL**“), kterým polský zákonodárce do trestního zákona implementoval velkou trestněprávní reformou z roku 2003, platí obdobně jako dříve u nás, že trestnost podplácení zaniká, jestliže pachatel úplatek poskytl nebo slíbil jen proto, že o to byl požádán, a učinil o tom dobrovolně oznámení dříve, nežli se o tom státní zástupci nebo policie dověděli sami. V této souvislosti dlužno dodat, že polský Nejvyšší soud však v roce 2005 v zájmu zamezení rizika křivého oznámení a oslabení důvěry v činnosti úředních osob judikoval, že k exkulpaci nestačí pouhé oznámení. polský Nejvyšší soud žádá, aby korupční jednání veřejného činitele bylo doloženo i dalšími důkazními prostředky a dává podnět k tomu, aby po oznámení korupčního jednání orgány

činné v trestním řízení případně další jednání s korumpovaným veřejným činitelem monitorovaly a získaly záznamy o tomto jednání¹⁵.

Lze tedy shrnout, že polský právní řád zvláštní účinnou lítost v oblasti korupčního jednání zná.

4) Slovenská koncepcie

Institut účinné lítosti ve vztahu ke korupčnímu jednání upravuje zákon č. 300/2005 Z.z. „Trestný zákon“ ve znění poslední novely č. 262/2011 Z.z., konkrétně § 86 písm. g): „*Trestnost trestného činu zaniká též, jde-li o trestný čin podplácení podle § 332, § 333, § 334 nebo § 335 a nepřímého úplatkářství podle § 336 odst. 2, pokud pachatel úplatek poskytl nebo slíbil pouze proto, že byl o to požádán, a učinil o tom dobrovolně bezodkladně oznámení orgánu činnému v trestním řízení nebo Policejnímu sboru, voják může učinit oznámení též svému nadřízenému nebo služebnímu orgánu a osoba ve výkonu trestu odnětí svobody nebo ve výkonu vazby též příslušníkovi Sboru vězeňské a justiční stráže.*“

Bez povšimnutí by nemělo zůstat, že podmínkou zániku trestnosti je úkon “požádání o úplatek” předtím, než k samotnému poskytnutí nebo slíbení úplatku dojde. Trestnost tak nezaniká v případech, kdy osoba sama úplatek nabídne.

Ve slovenském trestním zákoně č. 140/1961 Sb. platném do roku 1995 byla účinná lítost pro trestné činy podplácení a nepřímou korupci upravena v § 163 následovně: „*Trestnost podplácení (§ 161) a nepřímého úplatkářství (§ 162) zaniká, pokud pachatel úplatek poskytl anebo slíbil jen proto, že o to byl požádán, a učinil o tom dobrovolně a bez odkladu oznámení státnímu zástupci nebo policejnímu orgánu*“.

Toto ustanovení platilo do 31. 05. 1995, kdy novela trestního zákona z roku 1995 toto ustanovení o zvláštní účinné lítosti v korupčních kauzách zrušila. Do roku 1999 v trestním zákoně ani neexistoval trestný čin podplácení. Novelou č. 183/1999 Z.z. byla do slovenského trestního práva opět zavedena nejen trestnost podplácení, ale i zvláštní účinná lítost se vztahem ke korupčním kauzám, a to v § 163. V podobě platné do 31. 05. 1995 platilo toto ustanovení v nezměněné formě až do 01. 01. 2006, kdy nabyl účinnosti rekodifikovaný

¹⁵ Hartmut Brenneisen, Alexander Hahn, Korruption, 2008, str. 109.

„Trestní zákon“ pod číslem 300/2005 Z.z. Zde právní úprava účinné lítosti koresponduje s vymezením, jak je uvedeno v prvním odstavci.

Již v roce 1997 Slovenská republika jako nečlen podepsala protikorupční Úmluvu OECD proti podplácení. První prověrka ze strany OECD na Slovensku v roce 2000 dala Slovensku doporučení, aby změnila některé ustanovení právního pořádku v oblasti korupce. Hlavní požadavky byly na zavedení trestní odpovědnosti pro právnické osoby v souvislosti s korupčním jednáním.¹⁶

Podle tzv. Follow-UP zprávy přijaté 30. 01. 2008 „o plnění doporučení z fáze 2“ vyhotovenou Pracovní skupinou pro podplácení OECD se v bodě č. 11 konstatuje, že *pokud jde o možnosti obhajoby pachatele trestného činu zahraniční korupce, pracovní skupina doporučila Slovenské republice zabezpečit, aby ustanovení o beztrestnosti spolupracujících pachatelů nebylo překážkou efektivního postihu zahraniční korupce (.....).... Doporučení 8(b) se považuje za splněné.*

Co se týká účinné lítosti, Slovenská republika připravila návrh novely, na základě které má být účinná lítost vyloučena v případě zahraniční (nikoliv však domácí) korupce. Zatím institut účinné lítosti zůstává aplikovatelný na zahraniční korupci a doporučení 8(a) tedy není splněno¹⁷“.

Lze tedy souhrnně uzavřít, že slovenský trestní zákon ustanovení o zvláštní účinné lítosti v korupčních kauzách obsahuje.

5) Rakouská koncepce

Dne 08. 07. 2009 rakouský parlament po veřejné diskusi přijal zákon o změně trestního práva v oblasti korupce poté, co předchozí úprava byla terčem odborné kritiky. Zmíněné hmotněprávní změny vstoupily v platnost dne 01. 09. 2009. Součástí zmíněné novely byla inkorporace zvláštní účinné lítosti zakotvená v § 307c rakouského trestního zákoníku (dále jen „tr. zak. AT“) v oblasti korupčních kauz ve veřejném sektoru popsanych nyní

¹⁶ Viz článek „Medzinárodná korupcia a trestná zodpovednosť“ dostupný na <http://hnonline.sk/c1-22329945-medzinarodna-korupcia-a-trestna-zodpovednost>.

¹⁷ viz Follow up správa o plnení – odporúčani z fázy 2 – dostupné na www.old.justice.sk/kop/pk/2008/pk08005_03.rtf.

v ustanoveních §§ 304 až 307 b tr. zak. AT (Úplatnost, § 304 tr. zak. AT, Přijetí výhody, § 305 tr. zak. AT, Příprava úplatnosti nebo přijetí výhody, § 306 tr. zak. AT, Úplatkářství, § 307 tr. zak. AT, Poskytnutí výhody, § 307a tr. zak. AT, Příprava úplatkářství, § 307b tr. zak. AT). Dlužno v této souvislosti dodat, že postih korupčního jednání v soukromém sektoru není upraven společně ve shora uvedených ustanoveních, nýbrž v ustanoveních § 168 c, 168 d tr. zak. AT. Možnost exkulpace je zde nahrazena ustanovením, že postih pachatele korupčního trestného činu v soukromé sféře připadá do úvahy jen, požádá-li o to oběť, respektive poškozený. To však neplatí, přesahuje-li výše úplatku částku 3 000,00 EUR.

Dle § 307 c, odst. 1 tr. zak. AT však platí, že kvůli trestným činům dle § 304 až 307b tr. zak. AT nebude potrestán, kdo dobrovolně a před tím, nežli úřad (§ 151 odst. 3) se o jeho prohřešku dověděl, od provedení upustí, nebo, je-li na záměru zúčastněno vícero osob, zabrání nebo realizaci odvrátí a v každém případě přijatou výhodu nebo částku odpovídající hodnotě této výhody cestou vlastního udání úřadu odevzdá.

Dle odstavce 2 § 307 c tr. zak. AT platí, že za v odstavci 1 popsanych předpokladů pachatel nebude potrestán i tehdy, pokud k provedení nebo k realizaci nedojde, aniž by toto zapříčinil, pachatel si však bez tohoto vědomí dobrovolně a vážně pokusí zabránit provedení nebo odvrátit realizaci.¹⁸

Trestnost za korupční trestné činy uvedené v § 304 až 307b tr. zak. AT může pomoci zvláštní účinná lítost zaniknout. Účinná lítost se však nevztahuje na trestný čin zneužití pravomoci úředního činitele dle § 302 tr. zak. AT.

Účinná lítost musí tedy vycházet z dobrovolných autonomních motivů a pachatel ji musí využít dříve, nežli se úřad o korupci dověděl.

¹⁸ § 307 c Tätige Reue:

(1) Wegen der in den §§ 304 bis 307b mit Strafe bedrohten Handlungen ist nicht zu bestrafen, wer freiwillig und bevor die Behörde (§ 151 Abs. 3) von seinem Verschulden erfahren hat, die Ausführung aufgibt, oder diese, falls mehrere an dem Vorhaben beteiligt sind, verhindert oder den Erfolg abwendet und jedenfalls einen angenommenen Vorteil oder einen Geldbetrag, der dem Wert dieses Vorteils entspricht, im Zug der Selbstanzeige bei der Behörde erlegt.

(2) Unter den in Abs. 1 genannten Voraussetzungen ist der Täter auch dann nicht zu bestrafen, wenn die Ausführung oder der Erfolg ohne sein Zutun unterbleibt, er sich jedoch in Unkenntnis dessen freiwillig und ernstlich bemüht, die Ausführung zu verhindern oder den Erfolg abzuwenden.

Rakouské právní obci však není zcela jasné, co rakouský zákonodárce myslel s výrazem *od provedení upustit, ... nebo zabránit nebo realizaci odvrátit*. Konstatuje se, že rakouský zákonodárce toto nikterak neosvětlil. Dodává se, že korupční delikty jsou dokonány, pokud jedna strana té druhé nabídne, slíbí nebo poskytne výhodu; a ta druhá dokoná korupční delikt, pokud žádá, přijme nebo si nechá slíbit finanční výhodu. Ani jedno takové jednání nevyžaduje další provedení, kterého by se pachatel mohl vzdát – jsou uskutečněné okamžitě. Realizace zase spočívá v obohacení úřední osoby. Ani přijetí úplatku však nevylučuje zánik trestnosti účinnou lítostí. Dokonce úřední osoba, která přijala úplatek, se může exkullovat, pokud úplatek cestou vlastního udání odevzdá na úřadě. *Od provedení upustit, ... nebo zabránit nebo realizaci odvrátit* může potom jen znamenat, že pachatel se postará o to, aby úřední osoba protiprávní jednání, za které úplatek přijala, neuskutečnila. Zajistit neprovedení jednání, za které úřední osoba úplatek přijala, se přitom v rozporu se zněním tohoto ustanovení nevztahuje na úřední jednání, které je v souladu s povinnostmi úřední osoby. Zde k odvrácení realizace dojít nemusí. Exkulpace zvláštní účinné lítosti je v tomto případě možná pouhým sebeudáním a odevzdáním obohacení.

Dle odstavce 2 § 307c tr. zak. AT se pachatel může exkullovat i poté, co protiprávní úřední jednání bylo již provedeno.

V tomto případě ale pouze tehdy, pokud o již nastalém provedení protiprávního jednání nevěděl a dále pokud se dobrovolně a vážně pokusil o to takovému protiprávnímu jednání zabránit. Podstatné pro aplikaci účinné lítosti je vlastní udání a v případě trestnosti úřední osoby odevzdání případně přijaté peněžité výhody. Úřadem dle § 151 odst. 3 tr. zak. AT je přitom státní zastupitelství a kriminální policie. Udání sebe sama musí obsahovat veškeré pro vinu podstatné okolnosti, musí se tedy jednat o přiznání. Otázkou však je, zdali součástí sebeudání například úřední osoby musí být i výčet jmen ostatních příjemců úplatků a poskytovatelů. Z jazykového výkladu se toto nepodává, neboť udání sebe sama znamená nahlášení sebe samotného a ne také ostatních osob. Také dosud není vyjasněné, zdali pachatel může případné neúplné udání v rámci následujících výslechů doplnit nebo zda neúplné udání sebe sama exkulpací cestou zvláštní účinné lítosti jednou pro vždy vylučuje.

I poté, co pachatel spotřeboval úplatek, je účinná lítost možná, a sice odevzdá-li částku odpovídající hodnotě přijetího úplatku.

Je třeba vyzdvihnout, že zvláštní účinná lítost v oblasti korupčních kauz se od účinné lítosti v souvislosti s jinými trestnými činy dle tr. zak. AT odlišuje. V ostatních případech je účinná lítost možná, aniž by se trestní čin musel oznámit policii. To platí pro účinnou lítost v oblasti trestných činů proti majetku (§ 167 tr. zak. AT) a dokonce v případě velezrady (§ 243, 245, 246 tr. zak. AT). Pachatelé, kteří se chtějí exkulpovat obecnou účinnou lítostí, právě nechtějí mít co dočinění s Policií; konstatuje se, že účinná lítost podmíněná udáním sebe sama je pro pachatele o hodně méně atraktivní – to platí o to více, vezmou-li se v potaz shora naznačené výkladové nejasnosti¹⁹.

Dále se v rakouské právní obci poukazuje na to, že ustanovení zvláštní účinné lítosti je inspirováno dalším trestně-právním institutem, a sice dobrovolným odstoupením od pokusu úmyslného trestního činu²⁰.

Rakouský zákonodárce sleduje inkorporací § 307c tr. zak. AT posílení zájmu orgánů činných v trestním řízení na odhalování a předejetí korupčního jednání. Jak vyplývá z důvodové zprávy, shledává rakouský zákonodárce kriminologicko-politické odůvodnění implementování zvláštní účinné lítosti v korupčních kauzách v podobné škodlivosti korupce, jako je dána u majetkoprávních trestných činů, u velezrady nebo u spolčení zaměřené proti státu. Na otázku, proč se ale zvláštní účinná lítost nevztahuje i na trestný čin zneužití pravomoci veřejného činitele (§ 302 tr. zak. AT), který je klasickým korupčním trestným činům velmi podobný, rakouský zákonodárce v důvodové zprávě neodpovídává.

Dále není dosud nikde přesně řečeno, jakým způsobem se má odevzdávat hodnota imateriální výhody dle § 307c, odst. 1, věta poslední tr. zak. AT. Rakouský zákonodárce sice umožnil i odevzdání peněžitě částky odpovídající hodnotě přijaté výhody, avšak jakým způsobem se ale přijatá imateriální hodnota stanoví, rakouský zákonodárce přesněji již nevysvětlil. Zdali se má aplikovat objektivní, subjektivní neboli subjektivně-objektivní metoda určení škody²¹, rakouský zákonodárce rovněž nikde neurčil. Jinými slovy: Jaká je hodnota povýšení? Jakou peněžitou hodnotu má přiměnění úředníka k tomu, aby zaměstnal syna²²?

¹⁹ Wiener Kommentar, 2010, Bertel, § 307c,

²⁰ Susanne Reindl-Krauskopf, Korruptionsstrafrecht neu – ein Überblick, epolex 2009, strana 732

²¹ Definice těchto pojmů by byla nad rozsahem této analýzy

²² Markus Brandstetter/Ingrid Mitgutsch, Korruptionsstrafrecht Neu, Jahrbuch Strafrecht BT 2010, str. 18

Lze uzavřít, že rakouský zákonodárce v roce 2009 možnost exkulpace cestou právního institutu zvláštní účinné lítosti v oblasti korupčního jednání ve veřejném sektoru zavedl, a sice nejen ve vztahu k poskytovateli úplatku, nýbrž i ve vztahu příjemci úplatku. V soukromé sféře poněkud nekoncepčně účinná lítost zavedena nebyla. Podmínkou účinné lítosti je udání sebe sama v okamžiku, kdy vyžádaná protiprávní úřední činnost dosud ještě provedená nebyla, a dojde k odevzdání případného majetkového prospěchu či v případě imateriální výhody její hodnoty. Zdali pachatel musí rovněž oznámit jména případně dalších osob zúčastněných na korupčním vztahu, dosud v rakouské právní obci vyřešeno není. Dále není zcela jasné, jakým způsobem se stanovuje případný imateriální prospěch. Nicméně se dá říct, že důvodem, proč se rakouský zákonodárce rozhodl pro zavedení zvláštní účinné lítosti v korupčních kauzách, je jeho přesvědčení, že korupční prostředí mohou stejným nebo podobným způsobem ohrozit funkceschopnost státu jako např. trestné činy velezrada, spolčení zaměřené proti státu nebo některé majetkoprávní trestné činy, u kterých rakouský zákonodárce již historicky právní institut účinné lítosti nabízí. Závěrem lze také poukázat na to, že Rakouská republika má stejné mezinárodní právní závazky jako Česká republika, přičemž zavedení zvláštní účinné lítosti nebylo v Rakousku v právní obci v tomto ohledu shledáno za problematické.

F. Stručné shrnutí, vyhodnocení a nejdůležitější závěry

Předkládaný právní Rozbor zkoumající problematiku zvláštní účinné lítosti v korupčních kauzách, a to včetně jejího aktuálního vnitrostátního vnímání i mezinárodního kontextu, podává a zevrubně odůvodňuje následující závěry. Po zhodnocení veškerých verifikovatelných argumentů diskutovaných v české právní obci a praxi v souvislosti s otázkou znovuzavedení zvláštní účinné lítosti v korupčních kauzách, lze shrnout a konstatovat, že za předpokladu omezení použitých neurčitých právních pojmů na z racionálního hlediska nezbytnou míru **posiluje znovuzavedení účinné lítosti princip právní jistoty**, přičemž **nebezpečí jeho zneužití nebo rozvolňování Advokátní kancelář nespatřuje**.

V dalším **nelze mít z právně-teoretického hlediska za to, že by znovuzavedení hmotněprávního nástroje zvláštní účinné lítosti pro korupční trestné činy negativně konkurovalo rovněž v současnosti diskutovaným nástrojům procesního práva spolupracujícího obviněného nebo korunního svědka.**

Jelikož **úloha zvláštní účinné lítosti má jednoznačně i nepopiratelný preventivní charakter**, nelze v žádném případě považovat za platný argument (uváděný v předchozích analýzách ke zkoumané problematice), že počet korupčních kauz, které byly v důsledku využití institutu zvláštní účinné lítosti do roku 2009 odhaleny, nebyl nikterak vysoký; studie, která s tímto argumentem přišla, ani nemá – jak je v předkládané Analýze odůvodněno – potřebnou vypovídající hodnotu. Naopak právě **možnost exkulpce poskytovatele úplatku psychologicky preventivně působila a má potenciál působit na veřejné činitele** (úřední osoby), příp. podnikatele a jejich zaměstnance.

Pokud jde o mezinárodněprávní závazky ČR, znovuzavedení účinné lítosti pro korupční trestné činy by rozhodně nebylo v rozporu s mezinárodními úmluvami, kterými je Česká republika vázána. Dle názoru Advokátní kanceláře by předmětná účinná lítost dokonce byla naplněním článku 37 Úmluvy OSN proti korupci a článku 22 Úmluvy Rady Evropy o korupci. Úmluva OECD o boji proti podplácení zavedení účinné lítosti v korupčních kauzách nijak nezakazuje.

Srovnáme-li českou trestněprávní úpravu s úpravou německou, švýcarskou, polskou, slovenskou a rakouskou, lze sice spatřit různé přístupy v boji proti korupci, avšak lze zaznamenat příklon k použití institutu zvláštní účinné lítosti. Jediný německý právní řád možnost exkulpce v případě korupčního jednání doopravdy nezná, švýcarská koncepce snížení či upuštění od trestu v obecné části trestního zákona však již tuto možnost dává do uvážení soudce. Polský, slovenský a rakouský zákonodárce se jasně a výslovně k zavedení zvláštní účinné lítosti v korupčních kauzách přiklonil.

Není tudíž pravdou, že by právní institut účinné lítosti pro korupční trestné činy byl známý jen v tzv. postkomunistických zemích, jak je mylně a často jen paušálně uváděno ve všech předchozích Advokátní kanceláři známých studiích a stanoviscích k této otázce.

Shrme-li všechny shora uvedené závěry a výsledky zkoumání zadané problematiky v rámci tohoto Rozboru, můžeme **ve světle zvoleného hodnotícího kritéria znovuzavedení zvláštní účinné lítosti v korupčních kauzách jen doporučit, neboť potencionální přínos jasně převyšuje případná rizika spojená s jeho znovuzavedením.**

G. Závěr

Ze shora uvedených důvodů Advokátní kancelář znovuzavedení právního institutu zvláštní účinné lítosti v korupčních kauzách doporučuje, a považuje tuto iniciativu za progresivní a shledává ji účinným znamením odhodlanosti v boji proti korupci.